

## 60 ГОДИНА ШКОЛЕ ЗА ОБРАЗОВАЊЕ ВАСПИТАЧА У НОВОМ САДУ

### Резиме:

Образовање деце и рад са децом имају дугу историју у Војводини. Прве предшколске установе отворене су на нашим просторима: у Суботици 1843. године, у Великом Бечкерекy (данас Зрењанину) 1858, затим у Сенти 1866, а следеће године у Новом Саду и Кањижи.

Године 1866. Магистрат града Новог Сада разматра могућност отварања обданишта за децу узраста од три до седам година. Разлог за то је потреба за бригом и чувањем мање деце чији родитељи раде, а старија деца одлазе у школу. Магистрат добија подршку и новчане прилоге од једног броја занатлија и занатског еснафа, а највећу помоћ пружа царица

Елизабета, супруга цара Франца Јозефа, која је оснивач фонда за помоћ образовним и васпитним установама широм царства. Тадашњи градоначелник Новог Сада, Светозар Милетић, лично јој се писмом захвалио на „племенитом дару”.

Првог октобра 1867. године почиње са радом *Завод за чување деце*. Први васпитач је био немачки учитељ Давид Сагмајстер

Установу су похађала претежно деца немачке и мађарске националности, али је у њој било српске деце. Завод је 1872. године прешао у својину Римокатоличке цркве.

Године 1890. Општа учитељска скупштина, одржана у Старом Бечеју, усвојила је Уредбу о српским вероисповедним забавиштима. Једна од тачака Уредбе односила се и на „образовање забавиља”, како су се називале васпитачице. Наглашава се да **забавиља** мора да има солидно опште и стручно образовање, али и особине као што су вредноћа, љубав према позиву, савесност и морал. Доноси се одлука да се оснује „стручни завод, чији ће течај трајати две године, а који ће се подићи из народних извора”.

Приближно у исто време (1891. године) у Аустроугарској је донет Закон о заштити деце. Овај закон обавезао је све „слободне царске градове” да морају основати стално забавиште уколико имају више од 40 деце, а ако имају више од 15 деце, морају имати **чув алиште** (данас обданиште). Прво српско забавиште отворила је Добротворна задруга Српкиња Новосаткиња на Цвети (10. априла) 1892. године. Оно се налазило у данашњој Улици Матице српске 9 (некада Ханској)

Прва забавиља у њему била је Марија Симић.

До краја 19. века у Новом Саду, поред српског, постоје и мађарско и немачко забавиште. Сва забавишта су под патронатом одговарајуће цркве.

По завршетку Првог светског рата Војводина улази у састав Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. У новооснованој држави формирано је крајем 1919. године Министарство просвете. Оно преузима низ мера којима је било обухваћено и деловање установа предшколског васпитања.

Градска управа Новог Сада установила је Школски одбор за све основне школе и забавишта. На челу овог одбора био је градоначелник Новог Сада. У јуну 1921. године у Новом Саду је отворен и дечји диспансер и дечје обданиште као јединствена установа. Према Правилнику обданишта, деца су довођена у јутарњим часовима, прегледана од стране лекара, после чега су морала да се окупају и обуку у „заводско одело”. Деца су у овом обданишту имала целодневни режим игре, учења, одмарања и исхране.

У то време Министарство просвете доноси и Правилник о полагању испита за забавиље. Испит се могао полагати после најмање две године рада у забавишту и уколико је тај рад био оцењен најмање довољном оценом. Била је потребна и препорука школског надзорника, као и држављанство Краљевине СХС. Уз молбу је требало приложити и лекарско уверење да су, пре свега, чула потпуно развијена и да нема никаквих говорних сметњи. Испит се полагао у женским учитељским школама пред комисијом истом као и за учитеље.

Закон о народној школи донет је 1929. године. Према овом закону забавишта, као и народне школе, имају третман државних установа, а већи градови и индустријски центри имали су обавезу да их оснивају. Забавишта су могла бити отворена и у мањим општинама на захтев тамошње управе или дејчјих родитеља. Законом је одређен програм и начин рада у забавишту, који до тада није био јединствен. Њиме се регулише и статус забавиља, на основу којег „ у забавиштима могу да раде учитељице које су положили испит за забавиље”.

Према неким подацима, пред Други светски рат је у Новом Саду било 11 српских забавишта и по једно мађарско, руско, немачко и јеврејско. Године 1938. у њима су била 893 предшколска детета.

У Краљевини Југославији, почетком 1940. године, учитељске школе са правом организовања испита за забавиље постоје у Новом Саду, Београду, Љубљани, Загребу, Сарајеву, Сплиту, Мостару, Крагујевцу, Цетињу и Скопљу.

Године 1945. успостављена је нова социјалистичка власт у Југославији. Обнова школства био је један од првих њених задатака. Поред основног и средњег школства планира се подизање и унапређење предшколског васпитања.

Министарство просвете већ 1945. доноси закон о одвајању забавишта из основних школа. Закон је разликовао забавиште и обданиште. У **забавиштима** се радило по посебном програму, четири сата, са циљем да деца стекну предзнање и радне навике за основну школу. У **об**

### **даништу**

су, у трајању од осам сати, била деца запослених родитеља и у њима се учило и играло док су родитељи на послу.

До краја 1945. године у Новом Саду је отворено прво дечје забавиште *Пчелица* у Железничкој улици. Прва управница била је Милена Грујић. Рад се у почетку одвијао само на српском језику, а нешто касније је отворено и мађарско одељење. Прве дечје **јаслице**

организоване су у Улици Васе Стајића 5, у згради коју је председник

*Матице српске*

Васа Стајић завештао деци

.

Почетком педесетих година у Војводини још постоје стална и привремена (или, како су их звали, сезонска) забавишта. Број деце почиње да се повећава, тако да је потреба за оваквим установама постајала све већа. У читавој Војводини у то време постојало је само 14 сталних обданишта, од тога 8 у Новом Саду, са 25 дечјих група.

Повећан број деце и нови школски програми доводе до потребе за новим обученим кадровима за рад са мањом децом. Обука за занимање учитеља и забавиља се раздваја. Постојеће школе називају се „учитељске”, а оснивају се нове које се називају „школе за васпитаче”. Прва таква школа основана је у Вршцу 1949. године. Како је потреба за васпитачима била све већа, а услови за оснивање школа у појединим крајевима Војводине још нису постојали, у неким учитељским школама одржавају се течајеви за васпитаче у трајању од шест месеци до годину дана. Течајеви се одржавају у Сомбору, Вршцу, Панчеву и Сремским Карловцима. Срески одбор за просвету почетком 1950. године покреће иницијативу за оснивање школе за васпитаче у Новом Саду.

Министарство просвете Социјалистичке Републике Србије 1952. године доноси одлуку да се у Новом Саду отвори средња школа за васпитаче у трајању од четири године, која би обучавала стручне кадрове за јаслице, обданишта и забавишта. Ова школа је требало да обучава ученице из целе Југославије. У јуну 1952. године Покрајински савет за просвету обавештава Министарство да је почео упис ученика. Прва директорка школе била је Вера Палов.

Школу за васпитаче могли су да упишу ученици са завршеном осмогодишњом школом, односно нижом гимназијом. Основни услов за пријем у ову школу био је да кандидаткиње и кандидати буду физички и душевно здрави и да имају слуха.

У први разред уписано је 195 ученика у 7 одељења. Ученицама које су завршиле неке од разреда у другим средњим школама ти разреди су признати, уз допунско полагање испита из педагошких предмета, и оне су формирале одељење другог, трећег и четвртог разреда. Од прве школске године уписивана су одељења која су наставу похађала на мађарском језику. Она су имала исте предмете као и српска, с тим што су осим предмета Српски језик имала и предмет Мађарски језик.

Школовање је трајало четири школске године. Од школске 1954/55. године продужено је на пет година.

Зграда у којој је првобитно смештена *Школа за васпитаче* једна је од најстаријих школских зграда у Новом Саду, изграђена 1912. године и налази се у Футошкој улици. Данас је у тој згради *Електроте*  
*хничка школа Михаило Пупин*  
. Од школске 1953/1954. године  
*Школа за васпитаче*  
прелази у нову зграду у Школској улици број 4. Просторије у приземљу претварају се у **интернат** за ученице школе.

У *Школи за васпитаче* се, од оснивања, полажу и стручни испити. Испит су могли да полажу сви они који су завршили ову врсту школе и бавили се послом васпитача најмање једну годину. Стручни испит се састојао од два дела. Прво се полагао практични део извођења једне активности са децом, коју је писмено требало приказати и образложити. Практични део се могао изводити на српском или мађарском језику.

Школске 1972/73. године *Школа за васпитаче* добија и хиљадитог ученика који полаже завршни испит.

Средином седамдесетих година 20. века министарства просвете СР Србије и Аутономне Покрајине Војводине увиђају потребу за подизањем *Школе за васпитаче* на виши ниво и она прераста у *Педагошку академију*  
. Припремају се измене законâ којима су предвиђена два наставна степена, први у четворогодишњем и други у двогодишњем трајању. На први наставни степен примењују се одредбе Закона о средњем образовању. На други наставни степен Академије

примењују се одредбе Закона о високом школству.

У јануару 1974. године Покрајински секретаријат за образовање одлучио је да *Педагошка академија* треба да обезбеди потребне услове за почетак студија по посебном програму за васпитаче најкасније почетком школске 1974/75. године. Настава на *Педагошкој академији* изводи се на језицима народа, односно народности. Такође, на Академији се може организовати настава на принципима двојезичности.

Републички секретаријат за образовање и науку из Београда у марту 1975. године доноси Нацрт закона о педагошкој академији и доставља га академијама у оснивању, каква је била и новосадска.

Увођењем усмереног образовања средње школе се поново обједињују, а школске 1982/83. године у Новом Саду се формира 13 образовних центара. Тада настаје *Радна организација Средња школа просветне струке Светозар Марковић*, која је формирана од припремног степена *Педагошке академије*, за усмерено образовање, и *Гимназије Светозар Марковић*, за заједничко образовање.

Завршни степен *Педагошке академије* одваја се од припремног и постаје самостална образовна институција при *Универзитету у Новом Саду*, а под називом *Радна организација Педагошка академија Моша Пијаде у Новом Саду*.

Године 1982/83. Школа прелази у зграду некадашњег старог Јеврејског дома у Улици Петра Драпшина где се до тада налазила *Школа за дизајн Богдан Шупут*.

Од школске 1980/81. године па све до 2007. године програми су се мењали више пута. Корените промене извршене су 2007. године. Образовање васпитача нашло се на прекретници због промена у Закону о високом образовању из 2005. године, којим су учињени значајни помаци у обликовању високог образовања у Србији и његовог усклађивања са општим интенцијама у Европи.

Истовремено, мењао се цео образовни систем у Србији, па и предшколско образовање и васпитање. Изменама Закона о основама васпитања и образовања из 2004. године уведен је Припремни предшколски програм као обавезан и бесплатан за сву децу, донете су Опште основе предшколског програма (2006) и Закон о предшколском васпитању и образовању (2010).

*У Вишој школи за образовање васпитача у Новом Саду* анализиран је двогодишњи наставни план и програм образовања васпитача. У процесу самоанализе уочене су бројне предности, али и одређене мањкавости претходног наставног плана и програма из 1994. године.

Предложено је да се оснују основне струковне студије за образовање васпитача у трајању од три године и предлог новог студијског програма је усклађен са савременим светским токовима и стањем струке, науке и уметности у пољу друштвено-хуманистичких наука. Такође, предложени програм био је заснован на мултикултуралности и интеркултуралности, са циљем да се код студената изграђује и негује разумевање природе и значаја живљења и одрастања у вишекултуралној заједници.

Национални савет за високо образовање Републике Србије је Школи у Новом Саду први пут акредитовао Студијски програм основних струковних студија за образовање васпитача 2007. године, а 2012. је незнатно измењен и допуњен студијски програм акредитован по други пут.

Курикулум студијског програма чине знања из академско-општеобразовне области (математика, рњи  
језик, језици националних заједница, страни језик, здравствено образовање и предмети  
из  
друштвених  
наука), стручно-апликативне области (информатички предмети, методике, организација  
и структура васпитно-образовног процеса), научно-уметничко-стручне области

(предмети из педагогије, психологије и уметности). Ова знања обухваћена су кроз обавезне и изборне предмете. Наведени садржаји структурирани су кроз једносеместралне предмете. Структура студијског програма током све три године студија укључује обавезне предмете, којима студент стиче 80% ЕСПБ, и изборне предмете, којима се стиче 20% ЕСПБ. Студентима се тако пружа могућност да одлучују и, у извесној мери, сами креирају свој професионални профил васпитача.

Предложени студијски програм упоредив је са сличним програмима у иностранству: Сарваш (Мађарска), Кечкемет (Мађарска), Осијек (Хрватска), од којих је најтешња сарадња успостављена са Кечкеметом –

Kecskem

é

ti

F

ő

iskolaTan

í

t

ó

k

é

pz

ő

F

ő

iskolai Kar

(Мађарска)

.

Поред тога, наша школа успоставља богату сарадњу са Високом педашком школом у Цириху, Швајцарска (

P

ä

dagogischeHochschuleZ

ü

rich

), која нас је изабрала за партнере управо због високе компатибилности наставних планова и програма.

Акредитацију Студијског програма специјалистичких струковних студија другог степена Школа је добила 2009. године.

Студијски програм специјалистичких струковних студија изводи се током два семестра, а носи 60 ЕСПБ. Конципиран је тако да се састоји од три обавезна предмета, од којих се два слушају током првог и један током другог семестра. У сваком семестру студент бира по два изборна предмета од три понуђена. На крају специјалистичких студија пише се и брани завршни – специјалистички рад.

Из Документације за акредитацију Школе из 2011. године може се видети да је на извођењу студијског програма основних и специјалистичких

студија у

Школи

ангажовано

26 наставника и 6 сарадника.

Школа располаже са 3320,21

m

2

брuto простора, што износи око 6,64

m

2

брuto простора по студенту, односно око 4,66

m

2

за извођење наставе по сменама.

Школске 2011/12. године у *Високој школи струковних студија за образовање васпитача у Новом Саду* уписано је укупно 547 студената на све три године основних студија и 50 студената на специјалитичким студијама.

Неки од најважнијих циљева школе јесу:

1. образовање васпитача који ће познавати природу детета и његовог развоја, путеве подстицања развоја

,

институционалне и ванинституционалне облике рада са децом

;

2. припрема васпитача да разумеју природу и значај живљења и одрастања у мултикултурној заједници и да владају методама васпитања и образовања за живот у таквој заједници ;

3. могућност неговања и сопственог националног језика и културе и, истовремено, српског језика и културе, чиме се омогућава боља интеграција припадника националних заједница;

4. пружање могућности васпитачима да деци предшколског узраста нуде и знања енглеског језика;

5. континуирано неговање научног, уметничког и стручног усавршавања, како наставног и ненаставног кадра, тако и самих студената.

Да би остварила основне задатке и циљеве, Школа континуирано врши планирање и контролу резултата свих облика својих образовних, научних, уметничких, истраживачких и стручних активности у оквиру своје делатности

Након завршетка школовања, свршени студенти стичу стручни назив: Струковни васпитач (скраћеница: струк. васп.). Поред ове Дипломе, студенту се издаје и Додатак дипломи у коме се наводе сви предмети које је положио, са бројем ЕСПБ које је остварио. На основу Додатка дипломи виде се индивидуална специфичност и посебна интересовања и компетенције свршеног студента.

Ова монографија може се схватити не само као сведочанство о историји образовања васпитача у прошлости већ и као позив на дијалог о будућности професије васпитача.

